Ann. II. Num. XXI.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, in Italia est Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad* Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA
Apud Burns and Oates
LONDON W. — 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT.
Apud
Commissariat of the Holy Land.
NEW YORK, 143 w 95th St.

IN CANADA ET NEWFOUNDLAND
NEW YORK (U. S. Americ.), 143 w 95th St.

IN BELGICA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA

LUGDUNI
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
Rue Victor Hugo, 5

LUTETIAE PARISIORUM
Librairie Vic et Amat
Charles Amat Succ.
Rue Cassette, 11.

INSULIS (LILLE)
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
Rue du Metz, 41.

IN HUNGARIA
Apud
C. B. Liptay, corresp. de Honorie
BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

ROMAE
EX OFFICINA FORZANI ET SOCII
M DCCC XCIX

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE - Via Alessandrina, 87.

MONITUM

Eorum omnium, qui in posterum inter commentarii socios recenseri volent, subnotatio fieri potest a kalendis Iuliis.

Ann. II. ROMAE, Kal. Novembris MDCCCXCIX. Num. XXI.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — **Ubique extra Italiam:** Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

MONITUM

A*d magis magisque* Vox Urbis *commentarium vulgandum inter eos praecipue qui in ludis litterarum versantur,* **subnotatio extraordinaria** *indicitur ab hisce Kalendis Novembribus ad expletum annum MDCCCC, nihil annuae subnotationis immutato pretio - quod est in Italia* Lib. 10; *ubique extra Italiam* Lib. 15 (M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½) *- recto tramite mittendum ad* Aristidem Leonori *equitem, commentarii ipsius possessorem et administratorem, Romam - via Alessandrina, 87.*

Quo autem sociorum gratiam nobis ampliorem conciliemus, itemque ad propositum nostrum universa latino sermone complectendi propius accedamus, quam primum quasi enchiridio operam dabimus, in quo singula vitae usui simulque novis rebus accommodata verba collecta reperiantur.

v. u.

NOVA RATIO INSTITUENDI LATINE PUEROS

In quavis adipiscenda institutione duo praecipue tenenda; sunt enim quodammodo cardines, quibus omnis imponitur ordo rerum; alterum rei assequendae cognitio, alterum eius usus atque habitus, quo geminatis iteratisque actis, quod pura fuerat rerum contemplatio fit vera effigies efficitque sensus.

Haec duo quum in omnibus, tum in linguis addiscendis praeclarissima. Attamen acutae naris homines factis innixi praedicant cognitionem sine usu habendam esse quid vanum; multa enim sibi usus populi vindicat, quae extra tabulas sunt; atque hac de causa Gallicos, puta, et Anglos potissimum esse viros, qui latina quum optime calleant, si tamen ad enunciationem vocabuli ventum sit, ita, suo dicendi more abrepti, verba cient, ut inutilis cognitio prorsus absque exercitatione videatur. Addunt homines esse in Italia, tum in urbe Senensi illa etrusca, tum in ipso urbis eiusdem et agro et pago, qui quum nec oculis grammaticae libros, nec aure litterarios huiusmodi ludos unquam attigerint, non modo recte dicant, sed eleganter, ornate, et magna cum gratia atque idoneitate verborum; ideoque decernunt usum quotidianum dicendi ita necessarium esse, ut sine ipso supervacaneum sit grammaticis operam navare praeceptis.

Qua perspecta re, graves auctoritate viri in eam devenere sententiam, ut in singulis latinae linguae ludis exercitatio dicendi adhibeatur assidua, atque novus sit ordo discendi, novaque via pueris ad addiscendum sternatur.

Haec ego iam inde prospexeram, atque experimentum in pueros mihi publice erudiendos Romae traditos egeram: fateor exitu comprobatam fuisse virtutem. Postquam enim duos impendimus menses in adstruenda quasi crate ossea latini sermonis, et in praecipuis inter italicam et latinam linguam differentiis notandis, quatuor, qui sequuti sunt menses, eo rem devexere, ut Maio ineunte ipse quotidie italicas fabellas patrio sermone proferrem, discipuli mei latine immediate nec incompte perscriberent; idque non brevi expositione, sed ferme horae spatio, cogitatione hac illac decurrente et equitante, narrabam, magna quidem cum voluptate scribentium. Non igitur defectu ingeniorum, sed disciplinae vitio difficillima latini sermonis exercitatio apparet. Aliud est enim de scripto interpretari, aliud e vestigio loqui: ac tamen vexatio dat intellectum.

De quibus cum clarissimum illum virum Felicem Ramorinum nuper allocutus essem, eiusdem sententiae non modo participem, sed vel auctorem reperi, idque clarissime is ostendit in commentariis, qui inscribuntur *La Biblioteca delle scuole italiane*, data ad hoc eruditissima epistola.

Cuius quidem viri tum scripta tum sermones, qui fuere inter nos, compendio redigam, resque ad praecipua capita referam.

I. Nova instituendi ratio hoc habeat, ut pueros a sua ipsorum lingua ad latinam provehat, iuvantibus praesertim vocibus patrii sermonis, quae fere nullo negotio et brevi immutatione in latinum transmigrant.

II. Praecepta brevissima sint, eaque universalia, certis vallata legibus, quarum *rationalis causa* alte haereat mentibus puerorum insculpta. Hinc enim non memoria labili et in pueris vaga, sed intellectu, quae sunt latina, tenebunt aeternum.

III. Latina in schola latine loquatur quisque passim, nec diversus a latino ibi sermo insonet, praeceptore exemplum praebente familiari sermocinatione illa, qua Terentius, qua Plautus usi sunt.

IV. Data hac facilitate eloquii, facillimi de latinis habeantur auctores prae manibus, extempore interpretandi, dinque, prout Caesar, atque recentiores Gandinus, Lhomond, Valla et huiusmodi.

V. Removeantur omnino steriles illae propositiones interpretandae, quae *exercitationes* dicuntur. Exercitatio interpretationis quaeratur ab historia - eritque duplex utilitas - quaeratur a narrationibus affabre dolatis, ut puer delectetur interpretans, et imaginibus erudiatur.

VI. Assuescant pueri commutandis propositionibus, *aequipollentes*, ut aiunt, pro datis, ponentes, etiamsi ad vitandas difficultates hoc faciant. Acuitur namque mens hac exercitatione, et vivae rei studebunt, non litterae servili, quae occidit, ridicula plerumque aequivoca parienti.

VII. Quae ex patrio eloquio interpretanda traduntur, ea sint genuino, excellenti, purissimo sermone praeparata, ne suum amittant pueri dum latinum quaerunt.

VIII. Datis quibusdam e latinis auctoribus, frustula quaedam eligantur ex paginis, quae diversis concepta verbis, aliisque vocabulis, latinis quidem, pueri referant scripta. Exercitationem hanc, ad eloquentiam comparandam aemulatione, Cicero et de se in libro *de Oratore* narrat, et valde commendat. Quod autem opportunum eloquentiae, id etiam adipiscendo linguae usui iudicamus idoneum.

Haec ego festino decerpta calamo ex illo doctissimi Ramorini colloquio notavi; haec ex illa viri epistola, cuius feci ab initio mentionem. Plura tamen ex utrisque sunt, quae ad provehenda haec studia pertineant et altiora contingant.

Haec autem sequenti, si licuerit, tractatione sequemur, ne, quidquid praecipuum est, praeter a nobis missum tanta in re videatur.

H. De Vecchi-Pieralice.

DE TRANSVAALIANO BELLO

ANGLICUM VERBUM (1)

Non sine dolore Britannica gens, libertatis acerrima vindex, legere cogitur convicia quotidie a scriptoribus externis in se coniecta. Quibusdam enim male affectis in Anglos indignum videtur, ipsos quum imperio tum etiam opibus praepotentes, bellum ultro in agricolas numero paucos inferre, quasi auri cupidine quadam aut studio imperii dilatandi infausto omine sumpserint arma. Falsa haec opinio, longe lateque diffusa, ipsisque summo ingenio praeditis viris veluti animo infixa, refellenda omnino est.

Batavorum progenies, ut plerisque notum est, regionem illam, cui Transvaal nomen, tenet. Fodinae in illa regione repertae, unde auri magna vis extrahitur. Incolis ipsis fodinarum ratio ignota erat: externi metallorum callidiores ad eas fodiendas accedunt. Crescit mirum in modum advenientium populus, adeo ut incolas ipsos numero vincat. Externis vectigalium pendendorum impositum est onus: neque tamen ipsis ius suffragii conceditur, quamvis Batavorum nemini in coloniam transeunti denegetur. Id pro iniusto et contumelioso haberi haud mirum videbitur cuiquam; unde pronum fuit ut tumultus ac seditiones identidem excitarentur, primo statim repressae, uti notum est omnibus. Itaque fit, ut qui ipsi opes patriae pro viribus suppeditarunt, publica onera levantes, nullam in republica administranda partem sibi vindicare possint. Praeterea arma secum tenere ex-

(1) *Vox Urbis* potestatem facit sociis dicendi in utramque partem, dummodo quae afferent commentarii moderatoribus re digna videantur.

LIBRI ET COMMENTARII RECENS DONO ACCEPTI

Le Egloghe Pescherecce di Iacopo Sannazzaro e altre poesie latine dei secoli XV e XVI recate in versi italiani da LUIGI GRILLI. - Edidit S. Lapi in Civitate Castri, 1899.

LUIGI VIGNA. Sant'Anselmo filosofo. - Mediolani, ex off. Cogliati, 1889.

PIETRO [illegible]. De Tibulli arte metrica cum Lygdamo comparata. - Brixiae, apud Angelum Canossi, MDCCCIC.

DOTT. ETTORE GHISLANZONI. Sugli epigrammi di Asclepiade da Samo. - Romae, ex praelis H. Voghera, 1899.

EMILIO [illegible]. La voce del pastore nelle domeniche dell'anno. - Senis, ex off. S. Bernardini, 1899.

FEDERICO BALSIMELLI. Compendio di storia della Chiesa. - Opus tertio renovatum et auctum Romae ediderunt Desclée, Lefebvre et Socii, 1900.

[illegible] S. A. Il socialismo. Suo valore teoretico e pratico. - Editio II, cura Fr. Bocca, Augustae Taurinorum.

Monumenta palaeographica sacra. Atlante paleografico artistico composto sui manoscritti esposti nel 1898 in Torino alla mostra d'arte sacra, pubblicato dalla R. Deputazione di storia patria delle Antiche Provincie e della Lombardia per cura di FR. CARTA, CARLO CIPOLLA e CARLO FRATI (120 tavole in fol. con testo esplicativo). SPECIMEN, ex off. Fr. Bocca, Augustae Taurinorum.

ALAFRIDUS BARTOLI. Silvae. - Carmina latina, edita Pistoriae ex off. Ios. Flori, 1899.

GUSTAVO UZIELLI. Misure lineari medioevali e l'effigie di Cristo. - Florentiae, edidit B. Seeber, 1899.

L. GUILLAUME. Une introduction à l'«Adam de St-Victor» de M. l'Abbé Legrain. - Romae, Lutetiae Parisiorum et Bruxellis ediderunt Desclée, De Brouwer et Socii, 1899.

Canzoni di ANTONIO DELLA PORTA. - Edidit Romae Societas Dantis Allegherii, 1899.

Il medico di sè stesso. Consigli pratici ad uso dei sani e degli ammalati, pubblicati a cura della officina chimica dell'Aquila. - [illegible]

[illegible] Cattoliche, 1900. - Mediolani, ex off. Pont. S. Iosephi, 1899.

F. A. [illegible] Katalog Ausgewählter Werke der italienischen Litteratur. - Lipsiae, 1899.

[illegible] della Società di S. Giovanni Evangelista, Desclée, Lefebvre e C., n. 27.

[illegible] Catalogo delle proprie edizioni. - Mediolani, 1899.

[illegible]. Singulis hebdomadis prodit [illegible].

[illegible] del popolo. Bis in mense editur [illegible].

Atene e Roma. Commentarius cura Italae Societatis ad litterarum studia vulganda editus. Florentiae-Romae.

[illegible] De [illegible] commentarius. Singulis hebdomadis prodit. Florentiae.

[illegible] Recensio periodica studiorum orientalium. [illegible]

[illegible] museo civico di Padova.

[illegible] Novissimus commentarius [illegible] qui Romae prodit ex officina [illegible]

[illegible] hebdomadis prodit. Neapoli.

[illegible] Commentarium inserviens Academiis et Lyceis scholasticam doctrinam [illegible]

[illegible] Recensio menstrua litterarum et [illegible]. Bergomi.

Ephemerides Liturgicae. Singulis mensibus Romae [illegible]

Esperia. Litterarum recensio. [illegible]

Giornale Arcadico di scienze, lettere ed arti. Romae.

La Madonna dei bambini. Catinae.

Il Marzocco. De litteris et artibus commentarius. Florentiae.

Minerva. Recensionum recensio, moderatore Friderico Garlanda. Romae.

Singulis dominicis diebus prodit, scripta maximi momenti, quae sive in praecipuis commentariis, sive in libris vulgantur, accuratissime referens.

Nuntius Romanus. Romae.

L'Oriente Serafico. Commentarius editus cura fr. Minorum S. Mariae Angelorum ad Assisium.

L'Osservatore Cattolico. Diarium Mediolanense.

Rivista d'Italia. Semel in mense prodit. Romae.

Rivista internazionale di scienze sociali e discipline ausiliarie. Semel in mense prodit. Romae.

Praeter scripta maximi momenti videre in hoc commentario placet librorum commentariorumque recensionem maxime copiosam.

Rivista politica e letteraria. Semel in mense prodit. Romae.

Singulare in commentario hoc id habetur, scripta omnia designari, quae in praecipuis totius orbis ephemeridibus scitu digna vulgentur.

Il Santuario di Caravaggio. Caravagii ad Bergomum.

La scuola secondaria italiana. Singulis hebdomadis prodit. Mediolani.

Valle di Pompei. Commentarius editus ad solamen puerorum, qui, cum parentes habeant in vincula coniectos, hospitio ad Pompeios accepti sunt.

La vera Roma. Singulis hebdomadis prodit. Romae.

Vita Nova. Ephemeris, cura Societatis iuvenum athenaeorum studiis vacantium. Neapoli.

Vittoria Colonna. Commentarius ad Italas mulieres. Bis in mense prodit. Neapoli.

La Ricreazione. Commentarius; bis in mense prodit. Tergeste.

Die Nation. Semel in hebdomada vulgatur. Berolini.

Studien und Mittheilungen. Reigen.

Obnova. V. Hradci Králové.

Vlast. V. Praze.

Bulletin Bibliographique internat. Bruxelles.

Revue Bibliographique Belge. Bruxelles.

Revue Neo-Scolastique. Lovanii.

Boletin-Revista de la juventud católica de Valencia.

La Cruz. Madriti.

El Eco Franciscano. Santiago.

Revista Católica de las cuestiones sociales. Madriti.

Revista critica de historia y literatura españolas, portuguesas, é hispano-americanas. Madriti.

Revista Ecclesiástica. Valdoleti.

La Semana Católica. Madriti.

Amerikanski Slovenec. Tower.

El Católico. Santiago de Cuba.

Der Herald des Glaubens. St. Luis Mo.

Diario de Centro America. Guatemala.

Johns Hopkins. University Circulars. Baltimore.

Katholischer Westen. Dubuque.

The Messenger of the Sacred Heart. Neo-Eboraci (U. S. A.).

Niagara Index. Niagara University. N. Y.

Revue Ecclésiastique. Valleyfield in Canada.

The Review. Singulis ebdomadis editur. Saint-Louis M. (U. S. A.).

The Rosary Magazine. Patrum a S. Dominico praeconium menstruum. Somerset (Ohio) U. S. A.

The Church Progress. St. Luis Mo.

The Tidings. Los Angeles, Cal.

Le Messager de Tahiti.

Our Alma Mater. St. Ignatius College. Riverview, Sydney.

I-wen-lou et Revue scientifique. Zi-hai = Shang-hai.

COMMENTARII "VOX URBIS" INDEX SUPERIORIS NUMERI

fabulas cum plausu egerint. Cuius mirifici sane fructus abdita et potissima ratio est, quod fabulae et scenae quibuscum illae aguntur, rusticis actoribus eo conveniant, ut maxima veritate actio repraesentetur. Rusticanum enim semper fabulae argumentum, loca moresque in eo efficta semper agrestia, ita ut agentes villici suam aediculam, et mapalia domusque suas, natales montes et lacus silvasque in pictis telis habentes, quasi propria et consueta vita vivere, dum agunt, reputent. Facilitas igitur illorum maxima et a quavis cothurnata obstentatione remota, qua et in urbanis quidem scenis perraro licet gaudere. Agrestes proinde veluti zephyros succisas recens segetes olentes et per scenam flantes sentire credis, et inter renovatam quodammodo Vergilii eclogon vitam fabulam [illegible].

Sed quod in his ludis maxime interest, uti diximus, plebis [illegible] est, quae quanta sit nullus facile metietur, qui non videris caveas illas feriata quaque die ita repletas, ut rustica illa turba vere dici possit «arcto stipata theatro». Illuc namque ex oppido omni et undique ex propinquis agris et montibus feriantes agricolae properant, et relictis cauponis theatri tesseram quaerunt, qua ad exaudiendas montanas suas fabulas, rustico ingenio aptas et faciles, felix pateat aditus.

Hoc semper enim est artis prodigium, ut mores leniat ac temperet, ut mentes excolat, ut gentes a terrestribus abducens ad altiora, divina opitulante virtute, extollat.

I. Antonelli.

DE CAVENDO VAPORITRAHARUM OCCURSU

Qui physicis addictus, clariss. vir italicus Russus de Asar, telephonum, pulcherrima opportunitate, ad cavenda in mari infortunia pyroscaphis applicuit, qua vetitum est ne in navem navis, neque in scopulos sive subaqueos, sive insulares, neque in aras, cratesque forte fluitantes per altum incurreret, ut proretae, classiarii, nautae de iis, quae septimum intra chilometrum essent, admonerentur, nunc feliciter advertit mentem ad ea cavenda pericula, quae in tramitibus ferreis plerumque sunt, vaporitrahis invicem occurrentibus, magna saepe hominum clade, magno rerum detrimento et ruina.

Et res intra spem fuit, cui omnes plaudunt, famaeque dedicant immortali.

Singula quae adstruit referre non licet, praesertim quum ipse, epistolis Romam missis, arcanum sibi vindicet, quod nos veremur.

Vaporitraha, inquit ille, ferreum per callem procedens incurrere potest vel in vaporitraham contra venientem errore aliquo in eumdem callem immissam, vel in saxum, vel in obicem quemlibet, quae scelus, vel casus, praesertim in pluviis, a monte, a muris super ferreas regulas viae statutae coniecerit. Numeros absolvet omnes qui machinam confecerit, apposueritque vaporitrahis, ut opportune, antequam in discrimine sint, certiores periculi fiant, et seu retrogradientes, seu stantes infortunium quodvis effugiant.

Iamque hoc expeditum est; quippe ille machinam telephonicam adiicit vaporitrahis, eamdemque locis, quae stationes vocamus, eaque machina tum praepositi stationibus regundis, tum vaporitrahis abeuntibus certo monitu noscunt ad apicem et iota quidquid interciderit super vel circa axes ferreos, supra quos vaporitraha suapte rapitur.

Neque satis; nam non modo tribus hisce in locis eodem tempore annunciabitur superadditum viae impedimentum, quo liber incessus obstruitur, sed locus ipse ad metrum in quo vel saxum, vel ruina, vel crimen axes amoverit, vel obruerit, vel quomodocumque subverterit, ita ut facile sit festinare ad restaurationem, et opportuno subsistere tempore.

Insuper etiam machina haec monebit si quid in vaporitraha, vel in carris curribusque frangatur, neque ultra sit viandi facultas.

Quum autem facilitate maxima qui ignibus alendis vel inservit vel praeest, virum in statione degentem singulis momentis, ut ita dicam, de suo itinere ac progressu monere possit, palam est clarere stationis praesidi quo loco, quo tempore vaporitrahae praefectus vel addictus, calamitate aliqua, vel vi oppressus, aut libertate, aut vita caruerit.

Ecquid amplius? Haec eadem apposita telephoni machina viatores, qui sunt in curribus, cum praeside, cum addictis vaporitrahae tali commercio coniunget, ut illi prorsus tuti futuri sint a quavis insidia perditorum hominum, qui interdum improbo consilio currus vaporitraharum adeant latrocinia, occisiones, et si quod peius fuerit crimen admissuri.

Nos votis haec pulcra prosequimur, diemque salutamus, quo genus humanum ope et consilio Italici huius per ferreas devectum vias tranquillitate et securitate fruatur.

M. L.

MORS

Equo feroci falcifer insidens
Auriga vastum pervolat ambitum
Telluris, haud lassatus unquam,
Fulmineo citiorque telo.
Quos ille pagos lustrat et oppida
Urbesque, densa messe cadaverum
Implet; rudis seu fossa caesos,
Seu nitidum maneat sepulcrum.
Illum nec aetas flectit acerbior,
Nec forma praestans, nec genus inclytum;
Quos morbus obiecit, trucidat
Falce; petit vegetos sagittis.
Spectare rixas gaudet et impia,
Quae regna vastent, praelia: suaviter
Tum feriatur, cum cruentum
Urget opus furor ipse noster.
Horrenda quo sit messis opimior,
Mors (namque Mortis gesta recenseo)
Tabem per auras, perque gentes
Multiplicem serit usque pestem.
Exstincta moestis corpora sedibus
Infert, et urbi cuilibet adstruit
Urbem silentem funebremque,
Unde vetat remeare quemquam.
Suspirat horam, qua [illegible]at ultimum
Hevae nepotem quaque, ruentibus
Stellis, supremum de [illegible]rusto
Funditus Orbe [illegible] trophaeum.
Ast ne triumphes, Mors, per Adamicum
(Serpentis astu) mala piaculum;
Te, natus ex Heva novella,
Perdomuit novus en Adamus.
Hunc tu, perennem lucis Originem
Vitaeque Fontem, si temeraria,
Cum nostra clemens induisset
Membra vicesque, neci dedisti,
[illegible] funeratus sospes et integer
Mox e sepulcro prodiit, inclytis
Ex te triumphis, Saeva, ductis,
Queis sociat genus omne nostrum.
Iam rite Christo quisquis adhaeserit,
Nil ille Mortis laeditur ictibus;
Demessus olim, spica flavens,
Horrea laeta subit polorum.
Non, quae caducis ingruat artubus,
Pavenda Mors est; sed miserabilem
Quae mentibus, virtute cassis,
Interitum sine fine gignit.

Franc. X. Reuss.

QUI FUERUNT...

Respice hominem serentem arbores, quae alteri saeculo prosint, sternentem vias, comparantem et cumulantem opes, aedes molientem. Si petieris curnam haec tanto quaesita labore, tantis absoluta sollicitudinibus, dicet, se nepotibus posterisque suis ista parare, quibus et bene sit illis, et feliciter collaetentur.

Respice hunc iterum arantem campos, in armenta incumbentem, fruges vineasque in agris curantem, picturis ornantem domos, lineis et laneis, et vestibus armaria onerantem. Si quaesieris cui paret, ea parare se respondebit necessaria victui cultuique suo, coniugis, liberorum, et mutuis inter amicos officiis.

Respice hunc tertio pyramides et mausolea erigentem, simulacra avorum marmore et aere ducentem, titulos et signa aedificantem principibus, et poesi et historia functos vita celebrantem. Si quaesieris curnam haec, reddet non omnes nos interire, sed superesse morti sensum et vitam, qua Deorum Manium omnes apud gentes sancta semper iura exstitere, neque cuique fas fuit impune apud filios et nepotes inurere infamiam avis et parentibus et avunculis, qui olim fuerunt.

Humanum igitur genus praesens cum futuris vivit praevisione et spe; cum praesentibus communicatione sermonis, officiorum atque laborum; cum defunctis memori pietate et quodam instinctu ac veneratione ineffabili.

Neque alius Athenis mos fuit, alius Romae, alius alibi, sed unus ubique gentium omnium consensus, quae adstruenda sepulcra, inscribenda nomina, monumenta eiusmodi obsequio civibus habenda legibus poenisque sanxerunt. Quid enim praestant pyramides ambitiosae Pharaonum, mausolea graeca, etrusca Porsenae moles, Adriani monumentum ingens, et frequens infinito marmore Appia via humilibus cumulis, aut solitariis *Varaudis* et *Pakis*, qui inter Americae et Asiae et Australiae silvestres paene barbarasque tribus habentur? Materia et magnificentia, iuxta opes et artes gentis, diversae sunt, at conatus idem, eademque singulis et par sententia.

Quinimo, si gentes ipsas vetustissimas, quarum nomen antiquitas abolevit, inspicias, *nuragos* suos ostendet Sardinia, montesque ipsi Latiales et Albani tumuli graviora monebunt. Quum enim in hisce circa dimidium saeculi delabentis altius foderetur ad sternendam viam prope Albam-Longam, inventa necropolis est antiquissimorum populorum, qui ea loca incolebant antequam regiones vulcanis coruscarent; siquidem ingens ex tofo rupes, lapillis, et scoriis, et arenis vesuvianis constans, agro erat imposita, totumque alte premebat.

Quid speluncae dissectis cadaveribus refertae? Quid ambustorum cadaverum servati cineres? Quid Sinenses maiorum suorum ossa et busta venerantes et affantes, quasi colloquantur cum vivis?

Hoc unum: vivere adhuc eos qui decessere, nec morte eorum omnia nostra erga eos deficere pietatis officia; postquam hac de vita migrarint crescere immo et augeri, quum saepius antiqui illi viri in deorum numero eos esse voluerunt, qui effusis beneficiis in populos magnum sui desiderium reliquere.

Hinc annuae commemorationes mortuorum apud familias ubique et semper; quotannis hinc sacrificia et expiationes pro his qui vita functi essent; insuper constituti lege certi dies mortuis piandis, recolendis, et sepulcris eorum imaginibusque invisendis, flore, cibis, libisque ritualibus exornandis, aspergendis, donandis.

Neque hoc ethnicis modo, siquidem antiquitus idem fuit sensus Hebraeis, qui iudicibus, regibus, pa-

terni prohibentur, incolis licet. Servitia dicas dominis armatis obnoxia. Conciones habere, quibus iniustam sortem levare conentur, non permittitur. Id autem maxime [illegible] illis adversis irritamento est, quod Batavi incolae [illegible] conviciis insectari nostrates solent, ipsos exprobrantes tamquam imbelles, quibus armorum usus prohibeatur. Denique hoc futura praesentienti notandum videtur, Africae totius meridionalis summum imperium necessario quodam fato penes unum dominum futurum. Batavis quidem patriae suae administrandae arbitrium nemo est Anglorum qui non permittat: cunctis autem [illegible] nemo est qui non renuat. Itaque, fato miserrimo, nulla tamen Anglorum culpa, [illegible], ut pro virili parte agamus ad no[illegible] in libertatem vindicandos. Gloriari nostrum [illegible], quippe belli vices nunquam non incertae: gentes externae odio quodam gravi, cuius caussae [illegible], contra nostrates [illegible]: spes restat [illegible] belli exitum prosperum habituros.

H. A. Strong.

DE VELLEIO PATERCULO
DEQUE NOVA EIUS OPERIS EDITIONE
CURANTE R. ELLIS

V[illegible] non inter latinos optimae notae scriptores adnumeretur, tamen in duobus ad M. Vinicium libris [illegible] multa scripsit [illegible] eruditorum [illegible]

Ut [illegible] opus legentes, Romanorum [illegible] iam multos in litteris [illegible], resque humanas penitiorem in [illegible] perspicere planiusque cognoscere coepisse! Nam ipse considera, lector amice; cum hic Velleius iuvenis [illegible] stipendiis insumpsisset, cum litteris nullam usque ad id tempus dedisset operam, en [illegible] provectae aetatis nactus [illegible] commentarium conscribendum [illegible] labori suo [illegible] (iam post M. Vinicium designatum consulem [illegible] ante initum [illegible] coepisset); [illegible] se [illegible] urgeri, tamen hos [illegible] qui saeculorum iniuriam devicerunt, in quibus non annalium more res domi belloque [illegible], sed multa alia [illegible] vel de personis vel de ingeniis [illegible] litteras [illegible], vel de excogitatis rerum [illegible] proferam, vide in fine [illegible] Velleius eam rem [illegible] omnium gentium historia [illegible] eminentissima cuiusque professionis ingenia [illegible] suppari annorum spatio [illegible]; ita ut Aeschylus, Sophocles, Euripides paene aequales fuerint, item Plato Aristotelesque, item Isocrates et eius discipuli, item Plautus, Caecilius, Terentius, etc.; qui autem post hos in quoque [illegible] secuti sint, statim ab excellentia illa desciverint. Cuius rei causas ait Velleius se quaesisse saepe, at nunquam repperisse quas esse veras confideret, sed fortasse verisimiles, inter quas has maxime: « Alit aemulatio ingenia, et nunc invidia, nunc admiratio imitationem accendit, naturaque, quod summo studio petitum est, ascendit in summum, difficilisque in perfecto mora est, naturaliterque quod procedere non potest, recedit. Et ut primo ad consequendos quos priores ducimus accendimur, ita ubi aut praeteriri aut aequari eos posse desperavimus, studium cum spe senescit et quod adsequi non potest, sequi desinit, et velut occupatam relinquens materiam quaerit novam, praeteritoque eo in quo eminere non possumus, aliquid in quo nitamur conquirimus, sequiturque ut frequens ac mobilis transitus maximum perfecti operis impedimentum sit ». Quis neget hic multum consilii et iudicii ostendere in re litteraria militarem virum? Et sic multi alii apud hunc scriptorem occurrunt loci, quos non sine admiratione et delectatione legimus.

Libris Velleii Paterculi edendis diligenter operam dedit anno superiore R. Ellis vir doctissimus, qui litterarum latinarum professor publicus est apud Oxonienses; eius opus autem in lucem prodiit ex celebri illo Clarendoniano typographeo, cui tot pulcherrimas veterum scriptorum editiones acceptas referre debemus. Non defuerunt quidem ante Ellis editores Vellei; nam post Beatum Rhenanum, qui primus ex unico codice in Murbacensi (1) bibliotheca tunc servato, nunc deperdito, Velleianum opus edidit Basileae apud Frobenium anno 1520, multi deinceps alii eidem rei non inutilem operam navarunt, prae ceteris vero optime de Velleio meritus est Orellius, qui, reperto in Basileensi bibliotheca apographo quodam codicis Murbacensis diligenti manu Bonifacii Amerbachii descripto, multa hinc in rem suam derivavit multaque ad emendandum Vellei textum contulit. At non omnia confecisse Orellium, neque qui post secuti sunt Kritzium (Lipsiae, 1840) et Halmium (ibid., 1876), Ellis sibi persuasit, ratusque ipsum apographon Amerbachianum multo plura et utiliora in crisin Velleianam conferre posse quam antea visum erat, illud denuo excutiendum suscepit suique laboris non poenitendum fructum hac editione exhibuit.

Quae hoc praecipue nomine magni facienda est, quod praeter varias lectiones in calce paginarum collectas, continet commentarium criticum de locis difficilioribus luculentissimum. Interdum etiam Ellis coniecturis suis depravatam codicis lectionem emendare tentavit, quae res, ut notum est, multum acumen iudicii et linguae peritiam requirit. Quod si non semper prospere ei cessit (2), non tam mentis vitio tribuendum est, quam magnae rei difficultati.

Concludamus licet. Velleius Paterculus non indignus est qui legatur etiamnunc a cordatioribus viris; multa enim invenient scitu digna neque ineleganti stilo scripta. Lecturis autem bono consilio sumetur in manus editio Oxoniensis, quam curavit Anglus vir tam magnae existimationis.

F. Ramorino.

(1) « Est Murbachium vicus Alsatiae, Gallorum et Helvetiorum in confinio ». Ellis in Prolegom., p. viii.

(2) Velut II, 47, 2 ubi sermo est de morte Iuliae Pompei uxoris, cum in codicibus legeretur: « Septimo ferme anno Caesar morabatur in Galliis cum medium iam ex invidia Ponti et Camiliae cohaerentis inter Pompeium et Caesarem concordiae pignus Iulia, uxor Magni decessit », primus Lipsius, quo erat acumine, vidit pro *Ponti et* legendum esse *potentiae*, ut esset: *ex invidia potentiae*. Pro inepto autem illo *Camiliae* idem Lipsius coniecit *iam male*, ut sensus esset: « septimo ferme anno Caesar morabatur in Galliis, cum Iulia uxor Pompei, medium pignus concordiae ex potentiae invidia iam male cohaerentis, decessit »; scilicet Iulia medium pignus erat concordiae inter Caesarem et Pompeium; sed haec concordia iam ex potentiae invidia male cohaerebat; in discordiam cessit post Iuliam mortuam. Quis hic non admiretur Lipsii coniectandi sagaciam, qui tam bene locum certe corruptum emendaverit? At Ellis pro corrupto *Camiliae* legi vult: *cum illa aegre*, ut verba sic ordinentur: « Iulia pignus concordiae ex potentiae invidia aegre cum illa (potentia) cohaerentis ». Sed, pace docti viri dixerim, non est sermo hic de concordia cum potentia cohaerente, neque id est satis latinum, sed de concordia inter potentes male, aegre cohaerente. Quanto melior erat lectio Lipsiana ab omnibus postea editoribus facile excepta!

POPULARE BAVARORUM THEATRUM

Mihi, hoc ipso in commentario auspicanti, ut theatrorum viva spectacula, quippe quae in animorum educatione procuranda maxime polleant, frequentiora ubique et quantum liceret gratuita ferianti populo pararentur, praeter spem feliciter innotuit Germanas iam Bavarorum rusticas plebes ea esse adepta, quae reliquae excultae nationes vix audeant in votis habere.

Quae quidem, fateor, eo magis laetus accepi, cum similia agitari et apud nostros in dies audiverim, exploratumque plerosque iam habere quanta in morum utilitatem ex certis theatrorum spectaculis populari ratione innovatis exspectanda merito sint. Ad hunc itaque finem facilius assequendum, opportunum reputo, ut huiusmodi Bavarica exempla quam maxime pervulgentur, cum praecipue Graecorum illas comoedias vetustate sacras, quas primas hodiemi theatri veluti fontes habemus, sive modis, sive locis, sive ambitu, grata memoria in animum revocent.

Rei vero auctorem Conradum Dreher, comica dicendi arte inter Germanos celeberrimum, iuvat salutare; eius enim opera primum novae comoediae theatrum Schliersee vidit Bavariae oppidulum, caerulo lacu praecinctum, e quo tenuis expolitaque eius imago remittitur.

Dreher itaque cum de populari theatro disceptationes pluries audivisset, at vacuas plerumque et inanes, consilium statim amplexatus est nova ad rem tentandi, ardua sane et nullibi assueta, at Germano sibi quodammodo faciliora, cum dramata ex populari vitae ratione excerpta satis abundanti copia in Germanicis litteris recenseantur.

Sed una insolita et inaudita eius consilii pars fuit, ut popularibus huiusmodi fabulis in rusticorum vel agricolarum recreationem et eruditionem agendis non urbani quidem comicae artis periti darent operam, sed delecti ex ipsa rustica plebe iuvenes, quibus forte ingenium corporisque habitum ad rem aptiora natura suppeditasset.

Argutum ferme at non minus arduum consilium; ecquis enim referat quanto labore quantaque patientia celeberrimus ille comicus rudes et incomptos agricolas aut pastores erudiverit, quam indefesso studio, dictionis artificia omnia, vocis modulationem, gestus, oculorum nutum, oris et corporis compositionem tradere quodammodo ac communicare discipulis potuerit, ut, quod perfecti actoris est, novam quasi vestem ipsis indueret?

Verum nulla est viro tam ardua meta, quam tenaci proposito non liceat attingere; nam quae passim summa patientia ac tenacitas Germanorum laus est, Conradum illum ita adiuvit, ut, diuturna licet mora, quae intenderat, assequutus sit.

His itaque actoribus expolitis, scenam constituere oportuit, alteram propositi partem eamque facillimam. Theatrum ligneum, ut in Germaniae oppidis decere assolent, est constitutum, variisque exornatum picturis arte illa ingenua, quam rusticani pictores callent. Trabibus impositum peristylium circa parietes devolvitur; caveam vero sellae non tantum, sed etiam tabulae plerumque complent, quocircum lenes cerevisiae ciathos sorbillantes vel tabaci fistulas lente adspirantes sedent auditores. Scena, uti in nostris, in fundo panditur, et pictis telis effingitur.

Haec sunt novae comoediae lenocinia: attamen rustica huiusmodi spectacula tanta iam fama percrebuerunt, ut eorum coetus Germaniam omnem peregrinantes, in ditioribus eius civitatibus maximo delectamento auditi fuerint, et Vindobonae usque in *Volkstheater*

[redacted]

Mortis triumphum (A. Orcagna pinxit).

glutine, et scoria quavis liberatur, iamque habetur araneарum opus longe bombycinis filis excellentius; cum minori pondere tenacius robustiusque est, hac proportione servata, ut quod in bombycinis est compar quatuor vel quinque ponderibus, in aranealiis habeatur pondere unico tantum, atque aranearium unum bombycina saltem quatuor aequet virtute. Perspectum insuper est, filum *Fulichalae* unicum posse impune tercentorum ac viginti grammorum pondus sustinere, et ita produci in extensum, ut quod antea centum metra aequaret, distentum metra aequet centum et quadraginta.

Madagascarienses ephemerides, itemque Gallicae ferunt in Tananariva urbe hanc in industriam aranearii serici sedulo cives et mercatores incumbere, idque praesertim schola satagente ad hoc instituta.

Statio catholica apud Ambohipum iam fovet in suo praedio ingens agmen *Halabearum*, quae species *Fulichalarum* sunt, grandiores corpore, tum dociles, tum aptae magis, et foecundiores.

Quid si res ita progrediatur, ut sinensibus bruchis, id est bombycibus, valedicamus?

Huiusmodi industriae genus prorsus immutabitur.

X.

ANDREAE ORCAGNA TABULA

"MORTIS TRIUMPHUM" REFERENS

Andreas, filius Cionis (prouti et ipse suis tabulis nomen apponere assuevit), Florentiae ineunte saeculo XIV natus, ex praeclarissimis artificibus fuit, qui post Giotti vestigia italicam pictoriam artem primi e tenebris eruentes, per gloriae tramitem mira virtute impulerunt

Quamquam non ipsa tantum, sed et geminis etiam sororibus, architectura sculpturaque, illustris Andreas evasit, prouti inter tunc temporis artifices non raro contingebat, et ipse in sua familia viderat; nam Cionem patrem artificem habuit, fratres vero Nardum, Iacobum, et Matthaeum variis artibus peritissimos.

Ipse tamen omnes superavit; delineandi enim comptissima calliditate unus Giotto comparari ex aequalibus potest, magistro autem effingendorum prospectuum peritia longe antecelluit.

Architecturae eius praecipuum est monumentum tabernaculum, quod in templo S. Annae, quondam oratorio sancti Michaelis, Florentiae exstruxit; sed etiam pro cathedralibus tum Florentinae tum Urbisveteris multa adlaboravit.

In pictoria arte praeter sacras, imagines quas pluribus in locis depinxit, ecclesiae Florentinae *Santa Maria Novella* italice nuncupatae princeps sacellum insigni arte decoravit.

Argumenta tractavit quae tunc passim ab artificibus exhibebantur, ex novissimis deprompta mysteriis, prouti Aligherius et Petrarca fecerunt.

In eo namque sacello potissimae eius tabulae sunt duae illae, quibus *Paradisus* et *Inferi* describuntur. Quod quidem etiam Pisis, uti notum est, praestitit in coemeterio, ubi geminae illae murales picturae exstant ex *Finali Iudicio* et ex *Mortis Triumpho* depromptae, quarum alteram lectoribus exhibemus. Haec in sex partes distribuitur. Si primam in sinistro superiore latere adspexeris, eremitae in pace et suavi spe mortem exspectantes inter preces et agrestes labores oculos tibi percu lerint. Proxima veluti inferni montem effingit, cuius in foveas ardentes animae a diabolis deiiciuntur. Extrema in dextero cornu luctam exhibet angelorum et daemonum circa animas, infantium specie depictas, quas ad caelum vel ad inferos trahere contendunt. Subest huic iuvenum canentium et laetantium manus, quos mors teterrimo adspectu pervolans minitatur. His proximi pauperes et egeni nonnulli genibus flexis morti libellum offerunt, ut vitae miseriis liberentur. Extrema vero equitum turma est ad venationem proficiscentium, quibus sanctus Macarius, tria mortuorum feretra indigitans, occurrit.

De praeclarissimo tabulae artificio, simulque de mira artificis ingenuitate in re disponenda atque effingenda, nihil dicam. Illud velim praecipue, ut equitum hanc manum sedulo lectores contemplentur, cuius equidem nihil venustius.

Andreae cognomen, quod Orcagna fuit, porticus elegantissimus in Florentiae maximo foro ab ipso exstructus retinet: artifex vero ad senectutem provectus, anno circiter aetatis sexagesimo (1368), in patria obiit.

Laelius.

DE SOLEMNIBUS ANNUIS

APUD HELVETIOS ET CELTAS

Perpetuis ego efferam laudibus gentem, quae, suae memor originis, diebus hanc recolit certis, seu maternae et principis urbis aedificationem celebret, seu, sacris ludisque indictis, feriata quotannis, partae libertatis et adepti imperii insignem laetitia et fama mandet nepotibus diem, sive annua recordatione solemni et publica perennet viros, quorum ope, manu, consilio inter alias eminuerit excellens. Neque aliud redolet Olympiadum statuta solemnitas, qua Graeci ad spectacula omnes, ad coronas et praemia praestantiores quarto quoque anno accersebantur.

Quae solemnia dum adolescentiam alunt priscae recordatione virtutis, et aemulatione fovent, pueritiam erudiunt, senectutem delectant, virosque monent, ne se degeneres patiantur, et, siquid imminutum casu civilium temporum sit, spem erigunt, qua sublapsa in pristinum aliquando restituenda fore credantur. Magnum vitae indicium spes et memoria; ille iam sepulcri partem suscepisse sciat, cui nihil memorabile ultra est, cui sperandum nihil supererit.

Ecquid, historia probante, si dixero eos penitus interiisse populos, qui vel violentia victorum oppressi, vel senescentibus animis, turpi socordia solemnia haec non ultra coluerunt, atque amiserunt?

Doctior et prudentior iudicet, utrum haec obliterata sint quia gens interiit, vel gentem interiisse quia haec est oblita; quaevis praestabit sententia memores populos vivere indicabit.

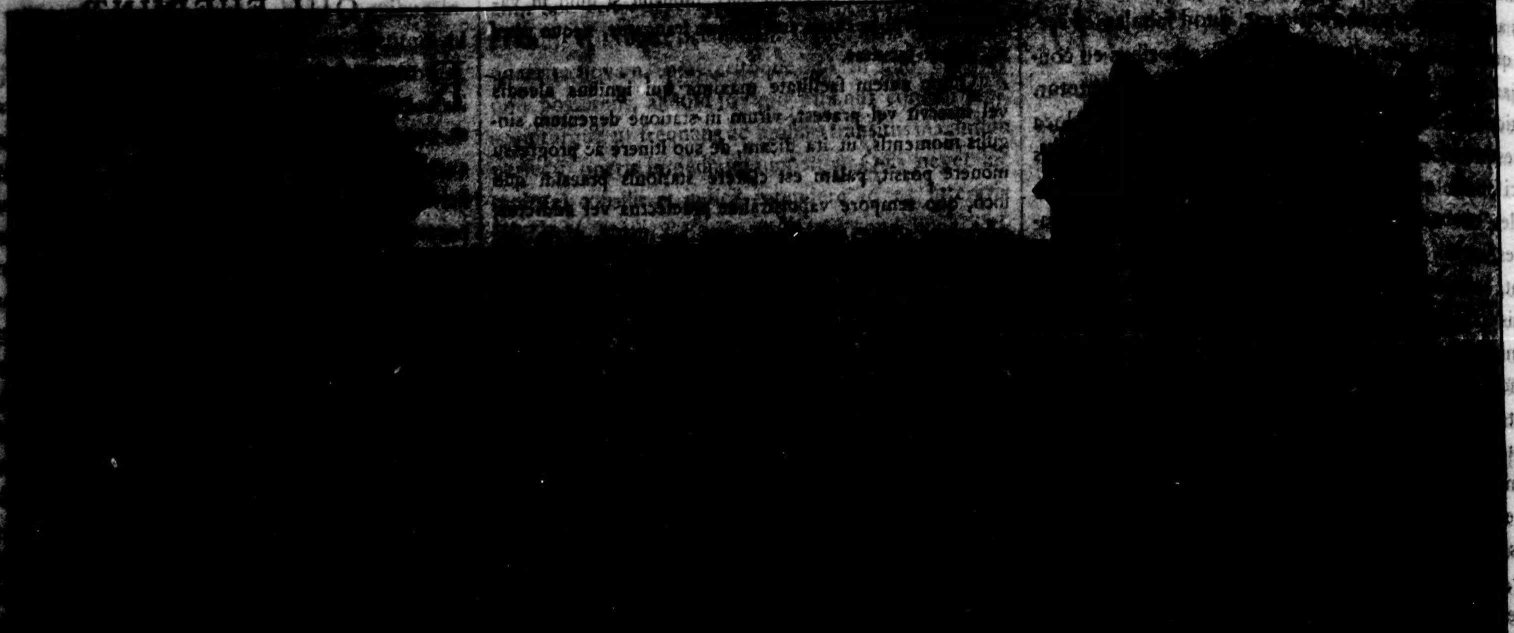
Haec autem ego lectoribus meis praenotata volui, ut ingeniorum, qua egregie pollent, in hisce expendendis aciem exerceant, gratum certe facturi, si ad rem proponant aliquid, quo philosophiae historicae trames, quasi aggere duplicato, augeatur, et, latior factus, commodior fiat.

Dicam enim de solemnibus illis, quibus Helvetica respublica esse coepit initio, quibus crevit libertate, dignitate, virtute, quibus hodie se talem spondet futuram, qualem se ab exordio novit fuisse.

Atque hoc nemini forte mirandum videbitur, quum nemo nesciat Helvetios nunc esse, et libertatem di cusque suum domi bellique, et mente et Marte tueri. At nunc esse Celtas quis credat? Quis eos arbitrabitur superesse, in quos et Romani et Barbari, et Arabes et Franchi et Normanni ad internecionem usque saevierunt?

Ac tamen solemnia illa eos non modo vivere probant, sed et vigere et valere, et inesse hisce modum proprium, quo, dum secernuntur ab aliis, etsi in locis et regionibus positi politico nomine ac terrarum pelagique spatio interaestuantis dissiti, mirabiliter tamen uno sermone et spiritu coalescunt.

Quae consideranti mihi illud venit in mentem: siqua exstat, ex magna olim, nunc gens imminuta, haec aut propriis virtutibus est superstes; virtus enim est nescia mortis: aut ad aliquod grande opus a providentia Dei reservatur, quae inutilia esse et otiosa non sinit; nunquam enim peritus machinarius tulit in horologio rotam superfluam et inutilem artificio. Quidquid est, aut venerare et cole virtute praeditam, aut venerare et cole maximam aliquando futuram. Docent haec philosophum Troia-

Necropolis Romanae prospectus exterior.

nium omnes apud gentes [illegible] tere, neque cuique fas fuit [illegible] nepotes inurere infamiam avis et parentibus [illegible]

[illegible]

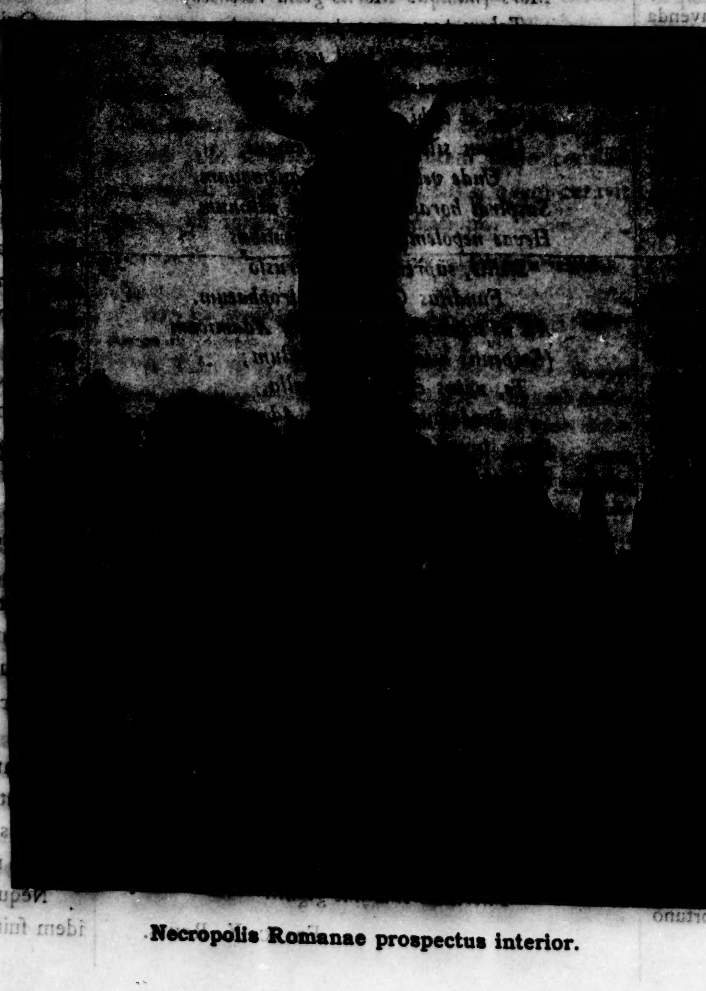
At [illegible] ineunte saeculo civilibus legibus cautum est, ne quis in templis [illegible], idque optimum [illegible] salubritati viventium consuluerunt, praesertim contagio flagrante aliquo, neque ea, qua par erat, diligentia curantibus decurionibus de aëris salubritate inter templa. Quo factum est, ut in urbibus non modo, sed et in oppidis et vicis, certatim circumdarentur muris, ornarentur floribus, cupressu, palmis, babilonicisque salicibus campi aeternae quieti hominum sacri. Mox monumentis marmoreis, aeneisque signis, et mirabilibus architectura aediculis locum servare, familiae suae datum quisque addicere, decorare, perpetuum proprietate facere, et mortuorum civitates certare ferme ambitione, ornamentis, columnis et statuis cum civitatibus viventium.

Romana ipsa nostra necropolis iam in eo est, ut brevi ceteras facile vincat, optimas aequet, ni superet. Tot enim in ea congeruntur ex his, quae divitiae, quae liberales artes musivo opere, picturis, sculptura omnia compararunt, ut quanta ipsa est, non necropolis, sed museum prorsus videatur.

Quod autem omnes obtinet numeros et quasi praecellere videtur dum perculit, est illa Christi Redemptoris marmorea effigies, arte mira, virtute potentissima, imperatoria forma ita expressa, ut omnem excedere laudem et praeconium omne longius praevertere videatur.

Quae quidem, cum late et mole et specie dominetur, divino resurrectionem et vitam portendens adspectu, superstites consolatur, et monet non habere nos hic manentem civitatem, sed futuram inquirere, quam ii, qui dormierunt in Christo, feliciter attigerunt.

SENIOR.

Necropolis Romanae prospectus interior.

SERICA FILA EX ARANEIS

Memini me legisse in opere physici viri Purgottii, duobus abhinc saeculis edito, ex aranearum tela tentatum opus, quo panni instruerentur, sericis non absimiles, fortasse molliores, et hisce chirothecas fuisse confectas et usu probatas. Cur postea intermissum opus? Forsitan deforme animal humanitas horrebat; forsitan sentiebat esse in hisce aliquid letale; nam plerique narrantur morti apposita vulneribus tela, quam araneae conficiunt.

At nunc certiores facti sumus de redintegrato in rem conatu, et, adhibitis innocuis prorsus araneis, aranearum opus Lutetiis venturo anno coram oculis ponendum fore, sexcentis ex causis anteponendum sericis ex bombyce sinensi deductis. Res ita se habet:

In insula Madagascar aranea est, quam indigenae *Fulichabam* dicunt, cohibentque in carcere quodam exiguo ita dispositam, ut posterior animalis pars caelum prospiciat, caput convertatur in terram. Vix aranea filum demittit, hoc ferrea quaedam manula captat, et parvae rotae, quae tarde volvitur, tradit. Filum autem, ubi prodit in lucem, glutinosum est; quapropter, ne filum filo superpositum haereat, rota ita vertitur, ut trigesimum inter et quintum ac vigesimum diem non ultra quatuor fili metrorum millia sensim convolvat; quibus editis *Fulichbala*, exhausta penitus, moritur. Nutriunt interea musciculis et similibus operosam non sponte bestiolam, quam ad opus provocant circumlatis vaporibus ex *cloroformio*, *ethere* et *alcool*. Atque experientia probatum est, araneas alacriores hoc fumo redditas optimam operam praestare.

Postquam aranea mortua est, pluribus opportunisque lotionibus filum nativo

patia, anemia, strufa et pluribus oculorum morbis laborantes invenit.

In Suetia doctor Key iuvenes fere omnes, qui altiores scholas adibant, pari proportione aegrotantes recognovit; imo infirmorum huiusmodi numerum ex infimis ad supremas studiorum classes maximo progressu excrescere expertus est.

Oculorum autem morbi passim in scholis contrahuntur, et quamvis saepe vel ex deficiente, vel male directo diei lumine, vel ab informibus notis, vel contagio provocentur, plerumque tamen ex nimis diuturno studio exsurgunt; quod praecipue de myopia, post annum primum in schola perductum, experientia constat. At praeterea vertebrarum dorsalis columna facile in unum vel alterum latus aliquantulum flectitur, et costarum ossa deformantur, et humeri a naturali situ recedunt. Horum sane exempla ex trecentum et quinquaginta exploratis iuvenibus ad sexaginta et duos, ex totidem vero puellis ad centum quinquaginta a Guillaume medico observata atque enumerata sunt. Virchow autem atque Eulemburg, clarissimi medicae artis cultores, scoliosim, idest columnae vertebralis in latus flexionem, inter annos in scholis absumptos enasci et progredi tuto opinantur; imo in Helvetia et in Russia inter frequentiores adolescentium deformitates illam recenseri miserum est.

Broca, medicus et ille celeberrimus, certis iam experimentis eruditus, cerebri calorem vel levissimo studio per gradus foveri reperiit, admotisque statisticis tabulis, epistaxim, capitis dolores, cerebri inflammationem atque huiusmodi cetera discipulos communiter aggredi animadvertit. Plerique immo sunt, qui, sive nimio mentis labore, sive periculi quotannis ineundi angore maximo, huiusmodi morbos contrahi asserant.

Nec satis: nam defatiganti huic nimio mentis studio animae morbi merito tribuuntur, quibus vel iuvenes vel magistri et doctores afficiuntur; eos inter, infirmitas pessima, consumptio illa cerebralis, qua ad mentis imbecillitatem viri ac mulieres redacti, cuiusvis non modo studii, sed et levissimae cogitationis impotes evadunt, et amentium domus magis in dies adimplent. Haec autem a medica Neo-Eboracensi ephemeride *New-York Medical Journal* saepe adnotata sunt, et praecipue de mulieribus, sive iure, sive medicina peritis, ex quarum agmine maximo numero tirones amentia correptae, in valetudinarias domus immigrant.

Et merito: vis enim illa insueta quae tenellis adhuc vel ineptis mentibus infertur, ut intellectus nondum ad studia maturi, indigestis praeceptis compleantur, cerebri aciem cito defatigat atque obtundit. « Prodigiosos pueros vidi », ait optime Fossangrive, « qui veluti Picus e Mirandula decimo nondum aetatis anno ab obstupentibus magistris et proximis celebrabantur, at cito mentis ineptitudo praecocis tanti laboris pretium fuit ».

Medicorum coetus quem ex Alsatia et Lotharingia Manteuffel dynasta ac illustris Germanorum militum praefectus collegit, in quem medici celeberrimi Boeckel, Kusmaul, Neubaver convenerant, post exploratas scholarum per provincias illas condiciones, hanc adamussim protulit de earum fructibus sententiam: Scholae, prout hodie habentur, cerebra adolescentium excitant quam maxime et paulatim defatigant, memoriae praecipue labore proposito viribus imperi tum immaturitate, tum difficultate, tum nimia diuturnitate. Inde vero persaepe efficitur, ut iuvenum mentes per plures annos litterarum et philosophiae notionibus indigesta mole refertae, obviae cuique quaestioni, quam quivis sanae mentis vir ex abrupto solvere valet, dare responsum nequeant.

Hoc enim modo, his periculis, studiorum fructus colligimus, et voluntatis vim, et indolis constantiam, et agilis mentis audentiam ab hodiernis populis passim amissa iure equidem, sed frustra, conquerimur. Nec querela sane desinet, donec, immutato hoc studiorum ritu, acclinior et planior via iuvenibus sternatur, qua possint, aetate aucti, altiora intactis viribus aggredi et in societatis bonum ea impendere dona, quae ex rationabili scholarum ordine, non dissipata, sed vere roborata retulerint.

R. Spina.

VOX URBIS commentarii subnotatio extraordinaria – Vid. pag. 161.

QUAESTIONES INTER SOCIOS PROPOSITAE

III.

De cuiusdam fragmenti lapidei interpretatione.

Tusculi superiore mense cum essem parvumque illud museum inviserem, quod, abhinc paucos annos, in aede municipum constitutum est, ad colligenda quae in Tusculanis effossionibus reperirentur – atque utinam iam prius exstitisset! – mentem meam prae ceteris allexit mutulus quidam ex marmore albo, forsan saeculo XVI ad hunc modum effecto, in cuius superficie haec leguntur:

GIVS
VIR · S · F
PR · AVGVSTI · CAESARIS · II
RANS · FLVMEN · DANIVIVM
M · ET · BASTERNARVM · EXER
GAVITQVE · COTINOS · C
S (?) · ET · ANARTIC
VGVST

De Romanorum bellis circa Danubium monumentum vetustissimum prae oculis habebam, idque maximi ponderis. De re cum humanissimo viro Eugenio Panizza, cui museum curae commissum est, mentionem feci, qui se reperiisse fragmentum illud fassus est in horto non longe a Luculli celeberrimo, pluresque antiquitatis sapientes viros illi explanando studuisse; exitum vero voluntati minime respondisse. – Cur igitur etiam commentarii nostri sociis disceptationis argumentum non proponam? – Id in cogitationem mihi cecidit, una cum iis, quae nunc verbis exponam.

De honoribus viri, cuius nomen in GIUS, vel potius CIUS desinit, id satis constat, illum in *quindecim sacris faciundis* adlectum fuisse, atque ideo in sacerdotium et patrum ordinem cooptatum; quinimo et legatum pro praetore Augusti Caesaris. Ubinam? Procul dubio munere strenue functus est [t]*rans flumen Danivium*, ibique bellum gessit et cum gente, cuius nomen latet (exstat enim tantum postrema littera M), et cum *Basternarum exer*[citibus], et cum *Cotinis*, quos *profligavit*, denique cum *Anarticis*. At notandum prae omnibus novum scribendi genus heic institutum in verbis *Danivium* et *Basternarum*, quorum alterum, quod sciam, nunquam antea occurrit, perraro alterum (Ptol. III, 5; Eutr. IX, 15).

Qui Bastarni fuerint omnibus in promptu est, ipsosque ex Germania profectos prope Tibiscum primum incoluisse; atque ab eodem flumine non longe fuisse Anartes sive Anartos, vel Anarticos credendum est, siquidem eorum fines Caesar (*De bell. Gall.* VI, 25) ad Hercyniam silvam statuerit. Quid vero de Cotinis? Ignoti hi populi fere apparent; Dion enim unus, aut ego fallor, ipsos memorat (LXXI, 12) M. Aurelii socios in bello contra Marcomanos, ex quo Henzen, clarus ille antiquitatis doctor, in Moesia collocavit (*Bollett. Comun.*, Roma, 1873, pag. 101): si vero iidem sunt ac Κοτήνσιοι, de quibus Ptol. III, 8, 5, potius trans Danubium habitarunt, ante M. Aurelium saltem, quod ex Tusculano lapide pariter inferendum est.

Ut paucis absolvam, ducis nostri gesta non longe a Tibisco flumine quaerenda existimo, forte Romanum imperium Augusto regente: fragmentorum ratio ipsaque scriptura suadent. Auxilium praecipue socii nostri praestantissimi afferant, qui in illis regionibus versantur.

Forfex.

ANNALES

Anglici triumphi - Venezuelana et Dominicana seditio - Iberici eventus - Vilhelmi imperatoris in Angliam iter - Austriae perturbationes - Ex aedibus Vaticanis.

Nulla, ut ita dicam, praeterit dies, quae anglicae gentis triumphos in dissitis quantumvis terris non videat. Hinc enim Americanae copiae, quae in Philippinis bellum agunt, perduelles barbaros prospero marte adortae, prudenter circumvenerunt in silvis atque strenua virtute profligarunt. Ita igitur, quamvis barbarorum rabies contenta adhuc tantis cladibus non videatur, novae libertati in ibericis quondam coloniis instituendae, armis sternitur via.

At maiora Anglorum classica recinunt: belli enim a Boerorum gente suprema audacia cum potentissimis Britannorum exercitibus commissi iam incipiunt lauri virescere. Nam satis iam notum est supremas litteras, quas *ultimatum* appellant, a Boeris administris fuisse ad Anglos missas, ut coactae prope suos fines ingentes eorum copiae intra diem amoverentur; huic petitioni nullam edidisse Anglos responsionem, ut ad arma statim ventum sit. Boeri itaque milites tum ex Orange, tum ex Transvaal finibus transgressi, Anglica castra adorti huc illuc sunt. Sed praecipuum hactenus praelium, prope Glencoe commissum, copiis Anglorum satis prospere successit, qui, etsi Symmons ducem graviter vulneratum retulissent, immo postea mortuum conquesti essent, hostes tamen ex suis locis expulerunt.

*

Tertium interdum bellum, quo in praesenti terrarum orbis flagrat, in Venezuela americana republica, ad finem inclinare videtur; Andrade enim praeses urbem caput iam dereliquit perduellibus occupandam, qui post negotiationes de pace frustra protractas, reipublicae copias iterum profligarunt. Itemque in Sancti Dominici republica contigit, in qua Jimenses puerduellium dux praeses factus est.

*

Barcinonia, urbs Iberiae ditissima, magnis recentiori tempore perturbationibus obnoxia fuit, ea protinus suadente factione, quae Catalauniam ab Iberiae regno abscidere gestit; tumultus vero militari manu cito sedati sunt. Regalis interdum Hispaniae familia ex urbe Sancti Sebastiani Madritum rediit, nunciant-

nae re[illegible] Iudaeos, haec Ara-bes, [illegible] Id, quod futur[illegible]

[illegible]

LOLLIUS
SIVE DE PROVECTA LATINITATE

I

[illegible] acceptimus, haud [illegible] adolescentem, ut non [illegible] tulerit et canta-[illegible] bella, haud ita plane virum, ut non interdum rure [illegible] morem acriacam pugnam referret. [illegible] vario ingenio atque inconstanti amicum nanctus est, [illegible] verius magistrum Q. Horatium Flaccum, qui modo [illegible] importunam gravitatem, modo iuveniles [illegible], [illegible], ut solebat, more carpens, iucundissimis versibus [illegible] praeclarae sapientiae praeceptis, non tam videtur eidem, [illegible] iuventuti prospexisse. Sed huius quidem [illegible] nominis excitata nobis est recordatio; [illegible] hic qui inscribitur Lollius.

Haud ita multis ante annis, romana Saturnalia de more fugiens, ad paternum oppidum Reatinae vicinum urbi me contuli, obscurum illud quidem ac pene ignotum, mihi tamen montium silvarumque omnium ocellum. Pago nomen est Perusino, non a Perusia ductum, satis remota urbe, sed, quantum assequi coniectura licet, a Petro Ursino, qui media inter veterem et recentiorem aetate, quemadmodum in pagos eiusmodi complures, ita facile in hunc cum sua gente dominatus est lege vectigali. In ore autem vulgi fusis vocibus detritisque litteris, ut fit, coeptum reor *Petrursinum* appellari collem, deinde Perusinum.

Iudices, druidi, legatique sententiam ferunt, ho-nores sibi concedunt Caltarum priscorum, atque inter *bardos* - hoc est eorum lingua quasi vates - [illegible] pellatio huiusmodi cantiones dicuntur, quae [illegible], sed epigrammata pompantur.

Haec apud Celtas, quae pacifica omnia et ad humanitatem [illegible] colendes conferunt. [illegible] 1900 indictum est, ac Dublini [illegible].

[illegible] Helvetiis [illegible]

[illegible] apparent. Haec [illegible] dicunt.

Hoc anno saeculare quartum inciderat a bello Suevo (1499). Igitur viri lorica, clypeo, hastis, prout illa erant tempora, utebantur. Eadem obsidionum, eadem pugnarum facies, et concursus, et sonus armorum iidem. Iidem circa montes, longeque et laci et rupes et nemora ut olim, clamor et verba eadem bellica, eademque vexilla, tympana, tibiae, tubae clangores, et super moenibus idem labor, eadem cursitatio, et plausus, et voces, dum coram per campos acies, ad muros arietes, catapultae, scalae, testudines, furor idem. Non fictis et iocis, sed veris credis rebus interesse; et quae fuga victae aciei, quanta ira vincentium et insequentium! Per apices et ardua pastores volvere saxa in declive, contis, pedis, falcibus obvia quaeque pro telo rapere et ulturi damna illata patriae in fugientes irruere.

Sic quae contra Austriam, quae contra Burgundiam quadringentis abhinc annis praeliata sunt praelia ante oculos ex integro reviviscunt, atque haec quanto cum gaudio nepotum, qui sunt eorum qui talia patrarunt, atque ita patrarunt, ut octo pagi helvetici inexpugnabiles fierent potentissimorum exercitibus regum atque imperatorum!

I nunc et suade Helvetiis, qui duobus et viginti atque ultra nunc pagis fortiores sunt, dare manus victas invadenti cuivis. Quotannis [illegible] quid potuerint, quid fecerint abavi, immo omnis ordo pugnae, [illegible] sit, iam est in oculis, in mente, in manibus, in gressu. Haec apud Calnen, vere; haec apud D[illegible], Bernam, Schwyz, Neocastrum, Salettam pulcherrimo ordine hodie fuerunt.

Quis credat immemorem sui futurum populum, qui memoriis huiusmodi quasi alitur, vivit?

Populum, cui maiorum suorum vera et integra gloria [illegible] documentum et lumen est, per-[illegible].

G. P.

DE MORBIS
NIMIO STUDIO ADOLESCENTIBUS PARTIS

Ad ea quae in superiore numero innuimus de nimio labore, cui adolescentes studiis vacantes subiiciuntur, nonnulla opportune iuvat addere, quae misera sane acta experimenta de morbis eadem ex causa partis edocuere, hoc ferme proposito, ut quae diximus magis magisque in aperto sint. Atqui utinam aliquis studiorum summus curator tandem exsurgat, qui tot malis obeundum sibi esse viriliter censeat!

Itaque, patientissimae huiusmodi aridae inquisitioni ex Germania initium, ubi Finkalnburg doctor, cum Berolini supra centum ac septuaginta iuvenum, qui studiis operam dabant, centurias ad delectum militiae examinasset, octoginta tirones ex unaquaque rensilit, utpote ineptos rei militari sustinendae; dum contra, ex reliquis operariorum vel agricolarum cohortibus nonnisi quadraginta pro singulis centuriis reiecti sint.

In Dania Hertel medicus ex sexdecim millibus iuvenum atque undecim millibus puellarum studiis vacantium, viginti novem iuvenes, foeminas vero unam supra quadraginta ex unaquaque centuria, neuro-

E valle, quae Caneria appellatur, a medio Canerio fluvio, perpetuis montium interclusa iugis, assurgit collis ad orientem versus, quo nec herbae gignendae aptior locus, nec prospectu iucundior, nec temperato caelo salubrior. Huic est impositum oppidum; cuius rustica tecta si ex ima valle suspexeris, ea, instar candidi gregis,

dumosa pendere procul de rupe videbis.

Feriatus mihi dies illi iam agebatur tertius, nec ulla re delectabar magis quam quod intermisissem

mirari beatae
fumum et opes strepitumque Romae.

Iamque coeperam mea studia ordinare, vitaeque rationem per honesta otia degendae constituere; quas inter curas non ultima illa quidem somni large potiundi.

Ecce autem sopore demersum post meridiem improvisus excitat rumor strepentium hominum et vocibus et citharis et sistris. — Male, inquam, istis eveniat, qui non se domi continent. Quisnam hic turbulentus est fluvius, quem urbis mare non recipit? — Verebar enim ne montium divinam quietem turbaturi advenirent urbani munduli, qui villas ventris causa circumeunt. Itaque, calceis et vestimentis assumptis, foras me proripui, animo aufugiendi per devia, edicto familiae ne sinerent ad aedes accedere quemquam; ostium haberent occlusissimum; si pulsaretur ad fores, trecentas causas colligerent, quibus advenae me peregre cessisse sibi suaderent.

Verum, o fallacem hominum spem fragilemque fortunam! Vix limen egressus incido in ipsam turbam, quae medium arripit, tenet, obstrepit auribus, ita ut nec verba dare liceret, nec accipere. Magna rusticorum caterva circumibat personatos homines quinque, in quibus ventriosus quidam vultu asinino, indicto tandem gravi voce silentio: — Quid agis — inquit — fugitive? Vigila iam, nec somno stude; viden hostes tibi adesse tuoque tergo obsidium? — Cui ego: — Lepidis, hercle, et ornatu et verbis inceditis; sed qui homines sitis, quidve vobis mecum negotii sit, neque novi neque scio.

Tum ille: — Dicam equidem; nemo sum nisi quem iusseris. — At, qui tandem vocaris? — Respondet larvae nomen. — Tibi igitur, aselle, gratulor, te amo, te salvere plurimum iubeo. Verum, scire licet inter eius nominis tot fastigia quem occupes gradum?

— Simillimum tui, cuius opera et doctrina paratur civitati copia similium meorum.

Risu pene dissolvebant ilia qui aderant villici, soliti me appellare doctorem, dum livido rubore suffuso mihi dentes iam pruriunt gestiuntque pugni.

Inter haec quidam pallio oblitus coccino seduxit me paullum a turba et: — Verene — inquit — venit hic aqua?

— Ita plane; sed non venit vinum, quamquam non aptum illud vestris faucibus existimo, quod hic immitiores colligantur uvae. Quamobrem satius erit aliud vos quaerere hospitium, ubi copia sit rerum venalium et ubi Trimalciones facile invitent aut Luculli.

— Tua ista culpa est, qui discipulos abs te amoves.

— Cuius ludi discipulos?

— Nempe tui, rerum dulcissime. Exoptate pater, salve. Cedo tuam mihi dexteram.

(Ad proximum numerum).

P. Angelini.

PER ORBEM

Lacrimae in oculis pruriunt, haeret calamo atramentum, dum supremi itineris vices, humanissimi lectores, enarro. Non enim me tam vobis valedicere oportet, quam et vos mihi, ita ut extrema hodie salutatione commutata, nonnisi in Elysio iterum nos communicaturos esse speremus. **Finis** enim **mundi** properat, quem Falb astronomus tuto vaticinio diei huius mensis Novembris decimatertiae docte assignavit, qua cometes eius nomine insignis globulum hunc nostrum terraqueum ignito occursu delebit. Verum mortis nostrae astronomica praedictio in cometarum occursu obeundae quarta haec dinumeratur; quapropter confidere iuvat et hodiernum imminens quarto periculum in irritum similiter cessurum.

♆

At, ehu!, minae iam ingrediuntur adeo terribiles, quae sternere quodammodo supremo eventui viam videantur, et omnem abradere reliquam spem salutis. **Atra** enim **pestis lues**, post afflictam Ulyssiponensem provinciam, Hiberos huc illuc aggreditur, Constantinopolitana in urbe detegitur, Brasiliae denique portus omnes attingit vi inopinata et crudeli. **Aëris tempestates** vehementissimae in Salernitana italica provincia, in Valentinensi iberica regione, in Iaponica Kyusku terra efferbuerunt acerrime, pluviae agros et sata inundarunt, venti et fulmina diruerunt urbes.

♆

Scio equidem tristia haec vobis nimis ingrata accidere. Quid vero iucundius enarrem, cum undique tristibus nunciis afflictum et constrictum me sentiam? Nostisne Gallos quosdam nomine Taillade, aut Lacressionière, aut Dumaine? Si vobis ignoti sunt, noscite igitur homines; nam Taillade ille in vita omni, quam hactenus vixit, novem supra decem millia hominum ipsa nefaria sua dextera iugulavit; Dumaine vero, aemulus scelestissimus, millia decem et octo; Lacressonière contra, veluti Lernaea Hydra renascens victima, vicies millies fere ex furca pependit. Nec satis: Maria quaedam Laurent, honesta at infelicissima matrona, filiam haud impari frequentia amisit et recuperavit, cum toties miserrima virgo Angela Moreau vel rapta a sicariis, vel coniecta est in flumina, ex fenestris et similibus. Computationes hae, prout iam fortasse innuistis, dramaticarum personarum sunt a Gallo lepide collectae; iuvat igitur de huiusmodi infortuniis non secus ac de imminente cometa ridere.

♆

Quaedam vero non dramatis, sed vitae fortuna, Rumeno cuidam petrolei effossori contigerunt faustissime, qui cum prope Pravhwa urbem puteum ardentis humoris derelictum tentaret, repente ecce flava pretiosi liquidi unda ad centum metrorum altitudinem se proripuit; ita ut unius diei spatio ferreos vehes centum quinquaginta plenis urceis onerare licuerit.

♆

Ecquid tamen? etsi talia et maiora vobis vel mihi contingant, erit tandem citius seriusve hoc taedium vitae derelinquendum. Quis enim vetustior quam Alix Knott americana vidua tres supra centum annos nata? At cum secum in cubiculo psittacum aleret, avis, ostiola fistularum ex quibus urendus aer prosilit reserare edocta, omnia, dormiente domina, aperuit, ita ut effugiens pestifer aer numquam combustus, anum miseram suffocaverit. Erat probe Gallica quaedam vetustior vidua Butet, Merville oppidum incolens, quae centum et quatuor annos dinumeraverat; sed nec ipsa potuit caldarii flammas effugere, quibus misere est consumpta. Attamen Emmanuela Bolea Travieso ibera praemium praeter omnes retulit, quae sponsum a nonaginta iam annis amiserat; ipsa vero decimum quintum supra centesimum agens annum, conspicillis adhuc non utens, integrisque mentis viribus placide obiit.

♆

Mortifera haec retulisse **fasta** sit ab exordiente nunc mense venia; quamquam ea est vitae dulcedo, ut si liceat vobis, lectores, e proximo cometae occursu sospites evadere, nullum iucundius augurium dicere reputo, quam ut Emmanuelae prosperam senectutem attingatis et feliciter praetergrediamini.

VIATOR.

VARIA

Singularem inter astra mundum nuper invenerunt astronomi, atque hac de re nuper monebat ephemeris, cui titulus *Nuntius Germanici Imperii*.

Et recte. Dum enim ille sideralis ordo, quo nostrum systema constat, omnino habetur in sole unico, quem opaca planetarum turma circumdat, huic novo ordini, cui quasi princeps Procyon praeest, non planetae opaci, sed soles, rutilantia propria luce sidera, circum obequitantes obediunt.

Qui proximus Procyoni sol est, magis quam a nostro Sole Uranus, abest; totumque, inter Procyonem solem solemque satellitem, systema nostrum sine incommodo versaretur.

Praecipuum systematis huius movetur astrum per ellipsim, cuius maior semiassis aequat spatium Terrae nostrae a Sole ter millies ac quingenties et tricies quater iteratum, nempe $3534 \times 150\,000\,000$ chilometrorum.

Integra autem massa systematis quinquies millies ac noningenties quinquagies quinquies exsuperat massam, quam Sol noster orbisque noster terraqueus simul cumulati conficerent.

*

Bellum inter homines et Nilum flumen perhibetur proxime flagrasse.

Quum enim fluvius iste, posthabitum se indignans, nec ultra divinis cumulatum honoribus, uberrimo terras alluere diluvio negaverit, limosasque coercens undas famem ripuariis minatus sit, initum ab Anglis consilium est aedificandi aggerem a montibus ad montes iuxta Philaem, ab iis nempe, qui Arabici, ad eos, qui Lybici nuncupantur. Agger autem valido conficietur opere murario, quo aquas impediente, crescent, camposque operient ipsae duobus millibus ac quingentis in quadro milliariis. Quae igitur arida nunc desertaque penitus et germine destituta sunt, quaevis loca virescent, ac efflorebunt, et nova Aegypti ubertas habebitur quadrante maior antiqua.

Duces, quibus a Connaught nomen, auspices operi manus imposuerunt, murusque integer mille et quingentis passibus in integrum producetur, atque interdum hic illic tercentos in pedes efferetur, adhibitis mille ac ducentis centenis millibus libellarum (*francs*).

Quinquennio absolvetur opus, murusque ipse ponte coronabitur, cuius per arcus aqua delabetur in praeceps quoties abundaverit.

Par gigantum viribus opus, par anglicis divitiis, quas tamen augebit uberrimorum fructus camporum.

Quam rectius in haec aurum effusum, potius quam in classes aeratas, et bellica tormenta! At etiam atrocia huiusmodi curanda sunt ad arcendos lupos!

O, nisi latrones hic essent et alibi, beata humana progenies!

*

Ius ad ebrietatem.

Respublica Michigan, ex America, pulcherrimam tulit legem, qua ebrietatis amatores vino, cerevisia, liquidis denique omnibus, quibus inebriandi vis est, abuti pro lubito possint, si tributum annuum quinque dollarorum singuli aerario pendant.

Hoc autem, praeter tributum venditoribus impositum, cauponibus, popinariis, pestiferisque huiusmodi.

Siquis autem ebrius inveniatur absque chirographo illo, quo magistratus ebrietatem permittat..., vae misero! Carcere, pecunia, tribulationibus mulctatur sexcentis...; nulla indulgentia, nulla misericordia, nulla pietate minuentibus poenam.

Quid dicam? Laudo quidem. Satis enim dedecoris est homini in petitione chirographi, satis incommodi in annua expensa, satis poenarum in sontes. Et quoniam satellites pro ebriis compescendis passim reipublicae scribendi sunt (si enim causidicis credimus, omnes improbi, et malefici et sanguinolenti excusationem criminis ex ebrietate deposcunt), aequum est, ut ebriorum pecunia milites pro ebriis constituti alantur, ac retribuantur.

*

Horologium giganteum in vaporitraharum statione Lyrpliensi constitutum est, quo omnia horologia stationum, quae in ferrea via *Great Easter Railway*, numero 624, moveantur.

Hoc electride motum praesumimus; ac talis machinae perfectio est, ut, si qua perturbatio sit, usque ad quinquagesimum apicem secundi momenti illico notetur, describaturque statio, in qua fiat.

Horarum tabula index metris sex et dimidio patet diametro; lancea notans horas septuaginta chilogrammatum pondo est; singulae notae momentorum notantur linea palmo humano aequa.

*

De vaccarum piscatione.

Ridetisne? An poema de vaccarum piscatione timentes circumspicitis arrepturi fugam?

Neque res digna risu, neque poematis cudendi nobis animus. Abesto a nobis tanti suspicio sceleris in lectores nostros humanissimos meditati.

Ita nuperrime fuit.

Lannelne-Sansons, Burdigalensis genere, satisque nomine notus, automobili, quem dicunt, curru vectus demigrabat vesperascente die ad oppidum Mérignac, cum repente auditi mugitus et clamores. Bonus animo festinat in locum unde illa. Vacca, nescio quo casu, in puteum coenosum ceciderat, frustraque conantibus domino et villicis ut eruerent, quasi auxilium et ipsa mugitibus implorabat.

Lannelneio illi aliquid affulget animo. Nec mora. Funibus opportunis vaccam praecingens, has currui addit suo, ita tamen productis, ut impetus vis rapiditate augeretur. Cursui repentino se dedit. Mox trahi sensit se vacca, conatur et ipsa validius; e cisterna egressa est.

Felix, qui tali piscatione superbus et gloriosus abibis! Miser, cui ex tanta praeda ne cornua quidem relicta sunt ad trophaeum!

P. d. V.

que brevi Albertum Borussorum imperialem princi- (pem ad eum Vilhelmi mandato accessurum, ut Al- [illegible] torque, de Aquila nigra nuncu- [illegible], decoraret.

*

Vilhelmus ipse in Angliam sese proxime profe- cturum protestatus est, nec unquam huius itineris, prout dictitabant, consilium praetermisisse. Sed de augenda [illegible] Germanorum classe maxime studio- [illegible] prout in Amburgensi ci- vitate [illegible] in oratione lectissima manifestavit, quam habuit cum feriis adsisteret pro loricato novo navigio in [illegible] indictis.

*

[illegible] omnes Bohemiae reliqui [illegible] ob imperiale de- cretum evulgatum, quo servatae hactenus leges de [illegible] Austriaci imperii linguis abrogatae fuerant. [illegible] quidem nec una non suprema est Austriacae [illegible]; [illegible] enim ea prae- [illegible] expensarum summa in pactione inter Hungariam Austriamque renovandam nequit [illegible] dirimatur. Haec novis administris prima [illegible].

[illegible] pietatis causa peregri- [illegible] Angli centum et quinquaginta, qui a [illegible] paterna caritate [illegible] ante paucos dies Pontifex [illegible] clero in- [illegible] et ipse celebravit.

[illegible] ORBEM COETUS [illegible]

In Anglia post [illegible] reginae epistolam, qua de [illegible] bellorationes edocebantur, pecunia in eas [illegible] decies millies centena millia [illegible] orator po- [illegible] potestatis est, ex aula [illegible] administer de Delagoa [illegible] Anglis [illegible] nihil statutum [illegible], ut [illegible] Germanicae factionis [illegible] oratio, ne audiri quidem potuerit. [illegible] natione Rumenus, renunciatur.

In Gallia de [illegible] classe novae expensae brevi [illegible], ut inter tot belli latentia pericula marinae [illegible] saepe [illegible] exiguae maneant.

In Germania vicissim de augendis terrestribus copiis rogationem iri prolatum dictitant, ut saltem statuto mi- [illegible] numero septem millia peditum superaddantur.

In Serbia pariter pecunia in militares res eroganda ad tricies centena millia libellarum adaucta doram mu- [illegible] est, post quae sessio in proximum usque annum est prorogata.

SCRIBA.

LIBRORUM RECENSIO

*

LUIGI VIGNA. Sant'Anselmo filosofo. — Mediolani, ex officina L. F. Cogliati, 1899.

Aloysius Vigna acutus vir, ingenio potens ac doctrina, quaestionem sibi de Anselmo proposuit, qui apud plerosque tanquam Scholasticorum pater, aut saltem antesignanus habetur. Libris huius viri doctissimi atque sanctissimi recensitis, et (sit venia verbo) cribratis, palam affert inquisitionis rationem, et labores Anselmi, cuius animo, indoli, integritati, sapientiae debitas tribuit laudes, perspectis praecipue temporibus, quibus vixit, hominibus quibuscum versatus est, magistris, quibus est usus diligentissimus discipulus, et curis quibus ministerio suo fungens oneratus haud minus quam honoratus est.

Brevi compendio fas non est ea describere et referre, quae eruditus auctor passim, pretiosas veluti gemmas, munificus in omnes effudit.

Criticae morem gerens intra fines, *quos ultra citraque nequit consistere rectum*, alta non demolitus, humilia non effert, iubet non calumniatur, veris non detrahit, bonis non addit, sed aequa mente lance et singula appendens in illud iure convenit, quod Anselmo praeconium consensus maiorum applicuit, probans Anselmum ea locasse fundamenta theologiae naturalis, cui XIII saeculi magnam denique theologi sapientiae arcem imposuere.

Laudamus et opus et scriptorem bene de veritate meritum; atque utinam de singulis, qui floruerunt ingeniis amplissimis, pares instituantur libri, et non absimilia studia nostris temporibus incitentur!

GUSTAVO UZIELLI. Misure lineari medioevali e l'effigie di Cristo. — Florentiae edidit B. Seeber, 1899.

De typo mensurae, a quo mensura, aevo, quod dicitur medium, procedebat, et cui conformabatur, Uziellius Gustavus librum scripsit, paucis quidem paginis, sed doctis, et laboriosis.

Quae Italicas praesertim apud gentes fuere maritimas, ille acute persequitur percensitis archiviis et monumentis publicis quotquot exstant, tum causas inquirit, quibus potissimum diversae vel inter finitimos populos haberentur. Illud porro mirabile, omnes plus minusve referri ad 1/40,000,000 terrestris orbis.

Semitico-aegyptiae, quamvis diversae in submultiplis a graecis et romanis, nam trifariam, et quadrifariam dividebantur, quum graecae et romanae decem dividerentur in partes, hominem assumebant, et membra eius ad exemplar ac prototypum et regulam spatii dimetiendi. Quem enim latet ipsis inditum fuisse nomen a membris humanis, cum cubitus, palmus, passus, pes, digitus appellarentur, denique *canna* apud vulgus, quae idem ac *homostans* assonat?

Quae cum ita sint, clare patet mensurae rationes totidem esse quot mediae staturae proportiones inter gentes diversas. Ideoque praestantiores procero corpore populi longioribus utebantur mensuris, brevioribus minores.

Tum obvius ad longobardicas mensuras descensus, quae, [illegible] *pede* Luitprandeo, duos ferme pedes romanos aequabant, ea proportione quae sit inter 5137 et 2955.

At ratio non exigua diversitatis mensurae quaerenda est a prototypo sacro, ac divino, a proceritate nempe corporis Christi, cuius diversae ferebantur mensurae, quas e codicibus collectas pluribus imaginum opportunarum repraesentatione Uzellius designat.

Quum igitur alibi scribatur Christum statura aequare metr. 1,744, alibi metr. 1,600; alibi (prout in sacra Sindone Taurinensi) metr. 1,780; alibi metr. 1,800, tertia pars huius pro fundamentali mensurae ratio fuit, cui ceterae aequarentur. Hinc, si in fundamentali diversitas, etiam diversitas fuit in iis, quae fundamento huiusmodi adstruebantur.

Post haec de genuensibus, florentinis, aliisque italicis typis, denique de mensuris quae in Palaestina apud priscos Hebraeos olim fuere.

Haec et plura disserit Uzellius qua doctrina uberi solet, librumque confecit utilem scrutatoribus antiquitatis, delectationis plenum iis, qui nova desiderant.

ALAFRIDUS BARTOLI carminum latinorum librum edidit Pistoriae (ex officina Ios. Flori, 1899) cui Silvae nomen adscripsit. Huius mendacii virum increpabo; rectius dixisset *hortum* et *viridarium Musarum*; pulcra namque omnia. Nec ego, dum plurima nitent, paucis offendar maculis, quas aut incuria fudit, aut parum cavit natura, ut in carmine quod *Ansanus* inscribitur, vers. 267; in *Andreius* vers. 96. Hanc veniam petimusque damusque, atque eo libentius quia scimus optimum illud esse, non quod omni penitus careat vitio, sed quod minimis urgeatur.

H. P.

Le Egloghe Pescherecce di Iacopo Sannazaro e altre poesie latine dei secoli XV e XVI recate in versi italiani da LUIGI GRILLI. — Edidit S. Lapi in Civitate Castri, 1899.

Iter, quod olentes colligens flores latinae renovatae poesis Aloysius Grillius iniverat (cfr. *Vox Urbis*, a. II, n. IX), novo magnifice edito libello pergit. Itaque quae alias in eius praeconium locuti sumus iterare heic supervacuum putamus; volumus tamen selectionem illam eclogon Iacobi Sannazari peculiari laude prosequi; nihil enim Virgilianam suavitate magis redolet quam Iacobi versus, quos quidem, si marinas res egisset, summus latinorum poeta haud ferme igni comburendos reliquisset.

I. A.

AENIGMATA

I. (*Permutatio vocalium*).

O - terram tetra tenebris caligine cingit.
I - gelido hanc ipsam velamine contegit albo.
E - contra vivos vigilat saevissima in armis.
U - tibi, si frangas, oleum dabit optima et escam.

II. (*Anagramma*).

Olim magna fui et dominam me noverat orbis,
Et celebre meum est populo, et venerabile nomen.
Si a tergo legeris, terrae dominabor et undis,
Nequitia et forma pariter spectandus et arcu.
Transfer nunc notas, cernes (mirabile dictu!)
Virtutem, Poenos italis quae avertit ab oris.
Id rursum facies: vatis cognomen habebis,
Pascua, rura, duces qui summo carmine pangit.

M. RABADAN.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

NOVUM IESU CHRISTI TESTAMENTUM
VULGATAE EDITIONIS
XYSTI V PONT. MAX. IUSSU RECOGNITUM
ET CLEMENTIS VIII AUCTORITATE EDITUM
(Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et Socii).

Aenigma ann. II, n. XVII propositum his respondet:

Do
Re
Mi
Si } mus

Rite solutum miserunt:

Ed. Bianco; Faber; Aug. de Aguiar, *Roma* - Ver. Cariolato; Aloys. Peserico, *Vicentia* - Ant. Caccavaro, *Cortale ad Catacium* - Principal Gordon, *Mancunio* - Ad. Pienkowski, *Lublino*; Io. Sobczynski, *Wloclawek*; Ios. Rokoszny, *Sandomiria in Polonia* - Ric. Magenta; Abr. Morchio, *Genua* - Felix a S. C., *Latanè in Gallia* - Petr. Garrone, *Pezzana ad Vercellas* - Aug. Narquet, *Monteloco in Gallia* - P. Alexius e C. C., *Urbetelio* - Io. Bapta. Etschenberg, *Albano* - J. J. Dunne, *Dublino* - D. Falconbridge, *Toronto in Canada* - Aloys. Cappelli, *Senis* - Ios. Capovin, *Montebello Vicentino* - Ios. Crosatti, *Caprino Veronese*.

Sortitus est praemium:

VERITAS CARIOLATO

ad quem missum est opus, cui titulus:

HISTOIRE DE L'ART CHRÉTIEN
AUX DIX PREMIERS SIÈCLES
par F. R. SALMON.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE - Ex Officina Forzani et Socii.